

בס"ד, ערב ש"ק לסדר "בצאנו ובבקרנו", בא תשפ"ה

"שדות וכבשים"

שמוכר הכובעים לא נענה, הלה קרע את החבל, הכובעים התעופפו ברוח ובעל הכובע לקח את שלו – ונעלם.

ה'פרלמנט' סער, האם מותר היה לו להפסיד למוכר את כל הכובעים רק כדי לקבל את שלו ? ואחד הלמדנים אמר, "כן" ! אם אין לו דרך אחרת להציל את ממונו - מותר !

(עיין אודות מעשה זה בפסקי ושו"ת מהר"ש מלובלין, חלק שלום בית סי' כ"ד והעולה מדבריו שאם אין דרך אחרת להציל – עשה כדין, וכדין הצלת השגה לעיל)³ !

אולם הזירה לא שקטה, במגרש סמוך נראתה קבוצת נערים שבועטת בכדור שוב ושוב לעבר חברים, הבחור נראה מבוייש ונבוך והם צוחקים ונהנים. לבסוף הבחור איבד את סבלנותו – תפס את הכדור וקרעו לגזרים. רב בית הכנסת שעבר במקום פטר אותו מלשלם על הכדור באומרו וכדברי השו"ע (חו"מ תכ"א יג): "שיש לו רשות לשני לחבול בו כדי להציל עצמו"⁴.

עוד אנשים הצטרפו לדיון הסוער. אחד מהם הציג עצמו כ"בעל העדר", ומיד פנו אליו הכל להבין את מעשיו והלה השיב בפשטות: "אתם יודעים מדוע בעלי השדות לא תובעים אותי בבית דין ? ! כי בשדות אלו גדל סם מסוכן לא חוקי – וכיון שהרשויות לא עושות דבר, אני בכוונה שולח את העדר שלי לשם לחסל את השדה"⁵ !

המצב היה בלתי נסבל, פעם אחר פעם עדר הכבשים של פלוני היה נכנס לשדה ואוכל את העלים. כל האזהרות לבעלים שישמור לא הועילו. ברור שקיים חיוב תשלומים של "שן" על האכילה (שו"ע חו"מ שפ"ט ט"ו), אבל הבעלים התחמק ולא שילם ולא שמר – והעסק המשגשג היה בסכנה קיומית.

הוא שקל את צעדיו – האם מותר לו "להעלים" את בעל החיים כדי שלא ימשיך להזיק לו ? לפזר 'סם המות' בשדהו¹ ? ובכלל, מי התיר לו לגדל בהמה דקה בא"י² ?

בהליכתו לביתו הוא ראה שבעל שדה סמוך נאבק בעדר שפלש לשדהו – הוא היכה דחף אותם במקל ואחת מהעזים התגלגלה ונפצעה, בעל העדר 'צץ' לפתע ותבע תשלום עבור ההזיק, אולם בעל השדה סירב באומרו שזו הדרך היחידה בה הוא יכול להציל את יכולו – ולפיכך הוא פטור (עיין ב"ק כח, שו"ע חו"מ שפ"ג ב' ובנו"כ שם).

ב'פרלמנט' שבין מנחה למעריב, התעורר דיון, מדוע בעלי השדות אינם פונים לבית הדין הרבני בתלונה על בעל העדר, האם הם בדרגה של "שונאים ממונם בדין" (עיין שמות י"ח כ"א ובמפרשים ואף שם לא נאמר שאסור להם לתבוע מניעת נזק).

לפתע - תיגרה ברחוב. אדם מוכר כובעים הלך עם חבל עליו היו קשורים כובעים, מולו עמד אדם שטען בלהט שאחד הכובעים שלו ויש לו הוכחות ברורות לכך שהכובע גנוב, וכיון

¹ עיין פתחי חושן נזיקין ה' כ"א ובהערות.

² עיין ב"ק עט: ואכמ"ל בתשובות האחרונים בזמננו.

³ עיין טוב סחרה עמ' ר"ג ואילך.

⁴ יל"ע אם הבחור היה יכול לברוח האם חייב חייב לעשות כן ? בווי העמודים וחשוקיהם עמ' עב שם הובא

המעשה כתב שזו "סענת שטות" שמותר לו לעמוד במקומו ואינו חייב ללכת משם, ויל"ע מהנ"ל – ושם חילוק בין נזק לממונו לבין חבלות והכאות.
⁵ עיין שואלין ודורשין ו ע"ח לגבי גזול סיגריה להציל חבירו מעישון, והגרז"נ גולדברג זצ"ל פסק שהמזיק טמים של חבירו פטור מלשלם.